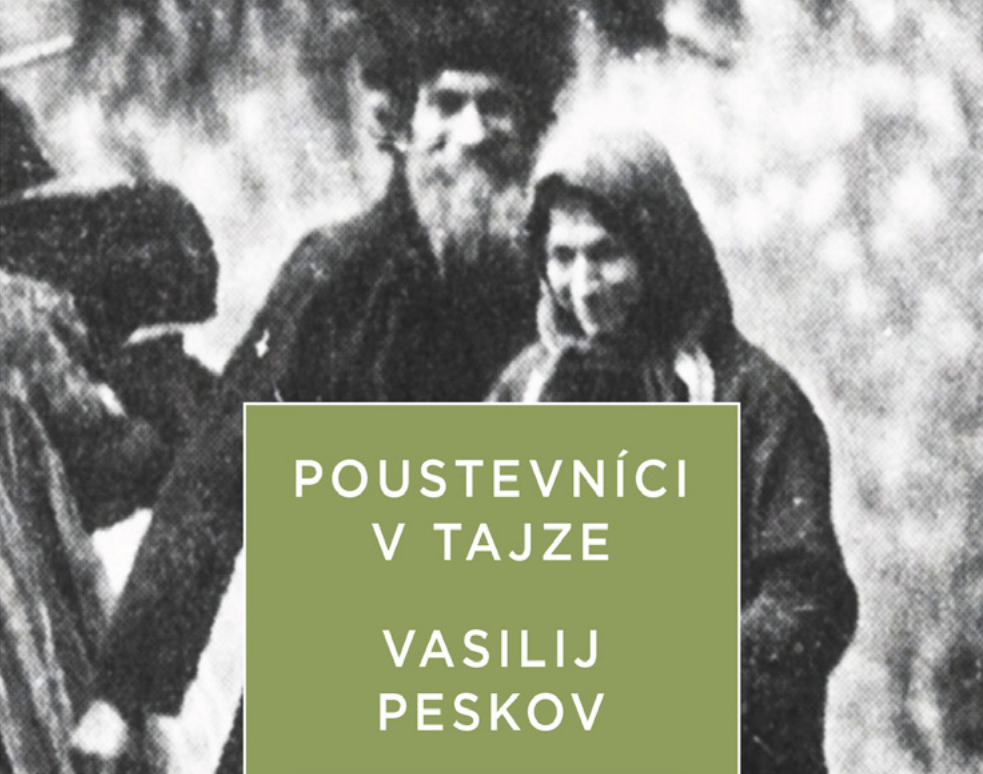
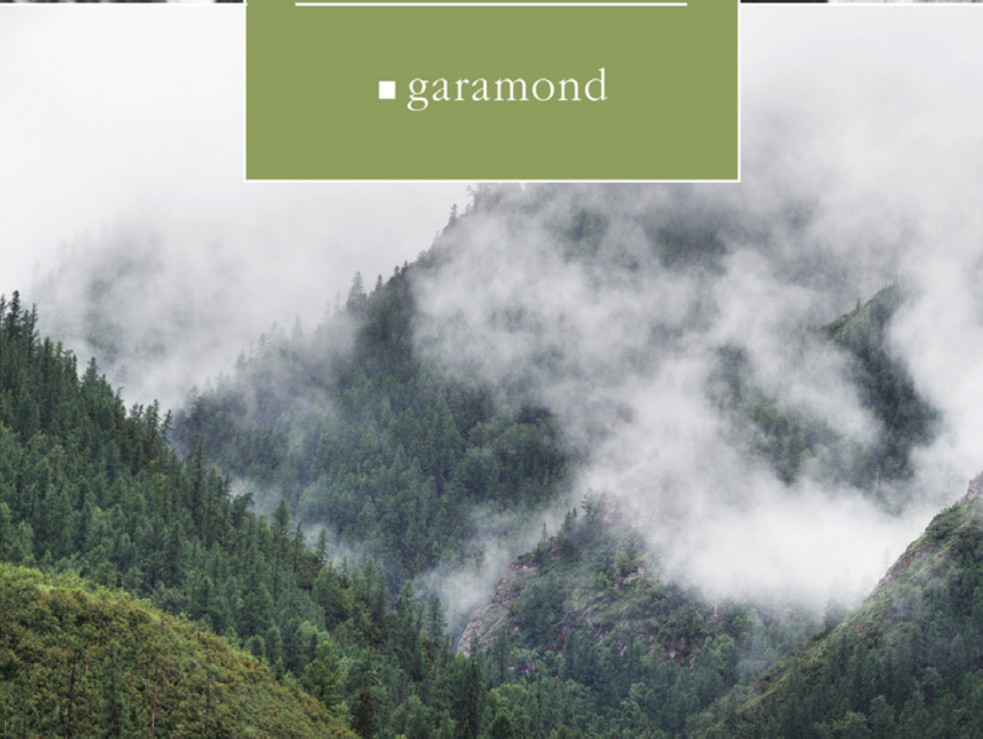

POUSTEVNÍCI
V TAJZE

VASILIJ
PESKOV

■ garamond

Poustevníci v tajze

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.e-garamond.cz
www.albatrosmedia.cz

■ **garamond**

Poustevníci v tajze
Vasilij Peskov – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2025

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

POUSTEVNÍCI V TAJZE

VASILIJ
PESKOV

Přeložil Václav Štefek

■ garamond

Chcete, aby příběh této skvělé knihy pokračoval i potom, co ji dočtete? Tak ji pusťte dál do světa. Vše potřebné se dozvíte na **www.restorio.cz**.

Albatros Media podporuje udržitelný rozvoj, který vrací použitým věcem smysl. On-line antikvariát Restorio vaše knihy odkoupí a zaplatí vám ihned – nečekáte, až se prodají. Získané peníze si můžete nechat, nebo si vyberete charitu, kterou jimi podpoříte. V tom případě navýší Restorio částku o 20 %.

Z ruštiny přeložil Václav Štefek.

ERMITES DANS LA TAÏGA

© Vassili Peskov

Titre original *Таёжный тупик*

Première publication Molodaya gvardiya, Moscou

© ACTES SUD, 1992

Translation © Václav Štefek, 2025

ISBN tištěné verze 978-80-7407-726-5

ISBN e-knihy 978-80-7407-728-9 (1. zveřejnění, 2025) (ePDF)

ISBN e-knihy 978-80-7407-731-9 (1. zveřejnění, 2025) (ePUB)

ISBN e-knihy 978-80-7407-732-6 (1. zveřejnění, 2025) (MOBI)

Předmluva

Slovní spojení *Poustevníci v tajze*¹ nepotřebuje dlouhého vysvětlování. Jen málo lidí, kteří čtou ruské noviny, neuhodne, že je řeč o osudech rodiny Lykovových. Poprvé o tomto „nálezu“ geologů napsala *Komsomolská pravda* v roce 1982 a tato krátká reportáž se setkala s obrovským zájmem čtenářů. Nebylo divu – psalo se v ní totiž o rodině, která prožila více než třicet let v naprostém odloučení od lidí. A to nikoli někde v jižních krajích, ale na Sibíři, v tajze. Zajímavé bylo na tomhle případu úplně všechno – okolnosti, které vedly k této výjimečné „robinsonádě“, pracovitost a soudržnost lidí v boji o přežití, jejich vynalézavost a zručnost a samozřejmě i náboženská víra, která byla jak vlastním důvodem jejich poustevnického života, tak jejich oporou ve zcela mimořádných životních podmínkách.

Tenkrát v roce 1982 nebylo vůbec snadné zjistit, co se vlastně všechno stalo. Leccos zůstávalo nedořečeno, o leccem Lykovovi raději vůbec nemluvili, jelikož

1 Ruský titul knihy *Таёжный тупик* (Tajožnyj tupik) lze do češtiny přeložit jako „slepá ulička v tajze“ nebo „místo v tajze, z něhož nevede žádná cesta“ – pozn. překl.

dosud zcela nedůvěřovali lidem „ze světa“, leccemu nebylo v jejich nesouvislém a přerývaném vyprávění dost dobře rozumět. Jak si tedy ověřit, že je to všechno pravda? Musel jsem se podrobně vyptávat geologů, kteří Lykovovy už poměrně dobře znali, porovnávat informace, konfrontovat.

Ještě složitější bylo ale celé vyprávění publikovat. Psal se rok 1982. Žádná glasnost² ještě nebyla. Jak psát na stránkách mládežnického listu o starověreckých³ poustevnících a nezabřednout přitom do „vyvracení náboženských bludů“? Jedinou správnou cestou bylo obdivně poukázat na životní nezlomnost protagonistů tohoto lidského dramatu a vyvolat pocit sounáležitosti a soucitu s nimi. A přesně tak byl tehdy příběh rodiny Lykovových také podán.

Značný čtenářský zájem se snoubil s mým zájmem nadále sledovat osudy obou stále žijících členů rodiny – Agafji a Karpa Osipoviče. Jejich osudy se, byť jen velmi okrajově, setkaly s tím, čemu oni sami říkají „světský život“. Jak bude tohle setkání vypadat? K čemu povede? Po dobu sedmi let jsem se snažil navštívit Lykovovy alespoň jednou ročně – někdy v zimě, jindy v létě nebo na podzim. A pokaždé jsem v jejich životě

² Politika uvolňování cenzury a rozšiřování svobody projevu uplatňovaná v SSSR pod vedením Michaila Gorbačova od poloviny 80. let 20. století – pozn. překl.

³ *Starověrci*, též *staroobřadníci* – stoupenci konzervativního křesťanského náboženského hnutí, jež se oddělilo od Ruské pravoslavné církve na protest proti liturgickým reformám patriarchy Nikona z let 1651–1660. Oficiálními církevními autoritami carského Ruska byli považováni za kacíře, pronásledováni a jakožto viníci církevního schizmatu (rozkolu) v pravoslaví označováni jako *rozkolníci* – pozn. překl.

a osudech objevil něco nového a zajímavého. Lecčím jim bylo třeba i vypomoci. Dělal jsem to rád a spoléhal při tom na laskavost mých přátel z Taštyu a Abakanu. Zprávu z každé mé cesty otiskla *Komsomolská pravda*. To, co se právě chystáte číst, jsou novinářské črty sebrané do knihy a opatřené fotografiemi, jejichž počet byl v novinách přirozeně omezený.

Chtěl bych také vyjádřit svůj dík lidem, jejichž pomoci Lykovovým jsem byl opakovaně svědkem a kteří pomáhali i mně – bez nich bych se k chaloupce u řeky Abakan dostával jen stěží. Jejich jména najdete dále v textu.

Nyní z rodiny Lykovových zůstala naživu pouze nejmladší dcera Agafja. Občas mi od ní přijde dopis psaný „tiskacím“ staroslověnským písmem. Máme takovou dohodu: stane-li se v jejím životě něco důležitého, rozhodně mi o tom musí napsat. Loni mi Agafja napsala o podivném vlkovi, který se usadil u její chalupy. A poslední novinka: sousedi geologové končí svou práci a začínají balit... O tom všem se ale dočtete na následujících stránkách.

V. Peskov
14. května 1990

Vyprávění Nikolaje Ustinoviče

V únoru mi telefonoval krasnojarský regionální historik Nikolaj Ustinovič Žuravljov, který se právě vracel z jihu na Sibiř. Zeptal se mě, zda by náš list nezajímal jeden výjimečný lidský příběh... O hodinu později už jsem seděl v hotelu v centru Moskvy a pozorně naslouchal našemu sibiřskému hostu.

Podstata příběhu spočívala v tom, že v hornaté Chakasii, v odlehlé a nepřístupné oblasti Západního Sajanu, byli objeveni lidé žijící přes čtyřicet let naprosto odříznutí od světa. Nepočetná rodina. Vyrostly v ní dvě děti, které od narození neviděly nikoho kromě vlastních rodičů a jejichž představy o lidském světě se zakládaly toliko na jejich vyprávění.

Hned jsem se Nikolaje Ustinoviče zeptal, jestli to všechno ví z doslechu, nebo viděl ony „poustevníky“ na vlastní oči. Historik mi řekl, že se o náhodném „nálezu“ geologů nejprve dočetl v nějakém úředním papíře, načež se mu v létě podařilo dostat se do onoho odlehlého koutu tajgy osobně. „Byl jsem u nich v chýši. Povídali jsme si jako teď s vámi. Dojmy? Předpetrovské časy zkřížené s dobou kamennou! Oheň rozdělávají křesadlem... Louče... V létě chodí naboso, v zimě v botách – z březové

kůry. Žili bez soli. Neznají chleba. Jazyk nezapomněli. Ale mladším členům rodiny je rozumět dost špatně... Jsou teď v kontaktu se skupinou geologů a zdá se, že jsou za každé, byť třeba i krátké setkání s lidmi rádi. Stále však zůstávají ostražití a ve svém každodenním způsobu života toho změnili jen málo. Důvodem jejich samotářského života je náboženské sektářství, svými kořeny sahající až do předpetrovských dob. Při vyslovení jména Nikon si odplivnou a pokřičují se dvěma prsty, o Petru I. mluví jako o svém úhlavním nepříteli. O událostech z posledních dob nevěděli zholo nic. Věci jako elektřina, rádio nebo družice jsou za hranicemi jejich chápání.“

Tihle robinsoni byli objeveni v létě roku 1978. Letecké geologické snímkování oblasti horního toku řeky Abakan tehdy odhalilo ložiska železné rudy. Kvůli jejich průzkumu se připravoval výsadek skupiny geologů a ze vzduchu se hledalo vhodné místo k přistání. Piloti nechtěli nechat nic náhodě, opakovaně prolétávali nad hlubokým kaňonem řeky, aby vytypovali, na které říční kose z naplavených kamínků se bude nejlépe přistávat.

Při jednom z takových průletů si na horském svahu všimli něčeho, co nápadně připomínalo zeleninovou zahradu. Zprvu si řekli, že se jim to zřejmě zdálo. Jakápak zahrada? Vždyť o téhle oblasti je všeobecně známo, že je neobydlená! Regulární „bílé místo na mapě“ – nejbližší lidské sídlo se nachází 250 kilometrů odtud po proudu řeky... Ale přece jen je to zahrada! Napříč svahem se rýsovaly tmavé linky brázd – nejspíš brambory. Navíc taková mýtina nemohla v husté mase modřínů a sibiřských borovic vzniknout sama od sebe. Tady se kácelo. A už hodně dávno.

Horní tok řeky Abakan nedaleko od poustevny rodiny Lykovových

Když piloti klesli co možná nejniž nad vrcholky hor, spatřili u zahrady cosi, co se podobalo obydlí. Udělali další kolečko – opravdu obydlí! A od něj i vyšlapaná stezka k potoku. A támhle se suší naštípaná polena. Lidi však vidět nebylo. Záhada! Do leteckých map jsou v takových liduprázdných oblastech, jako je tahle, zanesena jakákoli přístřeší, povinně se značí třeba i v létě zcela opuštěné zimní lovecké útulny. A tady stavení se zahradou!

Piloti si udělali na mapě křížek a pokračovali v hledání plácku pro přistání, který nakonec našli u řeky, asi patnáct kilometrů od onoho záhadného místa. Když potom geologům referovali o výsledcích průzkumu, speciálně je na tenhle podivný objev upozornili.

Geologové přidělení na práci na Volkovském rudném ložisku byli čtyři. Tři muži a jedna žena – Galina Pismenskaja, vedoucí celé skupiny. Když zůstali v tajze sami, už ani na chvíličku nespustili ze zřetele, že se kdesi poblíž nachází ona tajemná „zahrada“. V tajze je mnohem méně nebezpečné potkat dravé zvíře než neznámého člověka. A aby se geologové neutápěli v dohadách, rozhodli se neprodleně celou věc objasnit. Zde bude nejlépe uvést přepis vyprávění samotné Galiny Pismenské.

„Počkali jsme si na hezký den a vzali do batohu dary pro naše potenciální nové přátele, pro všechny případy jsem nicméně zkontrolovala pistoli, kterou jsem měla za pasem.

Místo označené piloty leželo asi kilometr směrem vzhůru do horského svahu. Při stoupání jsme náhle narazili na pěšinu. I nezkušené oko by poznalo, že se pěšina používá už spousty let a čísi nohy po ní naposledy

kráčely někdy docela nedávno. Na jednom místě stála u pěšiny hůl opřená o strom. Pak jsme spatřili dva malé přístřešky na vysokých sloupech. V nich jsme našli koše z březové kůry se sušenými plátky brambor. Ten nález nás z nějakého důvodu uklidnil a my jsme se už mnohem sebejistěji vydali dál po pěšině. Na stopy lidské přítomnosti jsme už naráželi neustále – vyhozená promáčkla dóza z březové kůry, kláda položená jako mostek přes potok, zbytky ohniště...

A to už jsme stáli před obydlím kousek od potoka. Časem a deštěm zčernalá chýše byla ze všech stran obehnaná různým haraburdím z tajgy, kůrou, bidly, fošnami. Kdyby nebylo okénka, velkého asi jako kapsa mého ruksaku, člověk by snad ani nevěřil, že tady bydlí lidé. Ale oni tady nepochybně bydleli – vedle chýše se zelenala dobře udržovaná zahrada s brambory, cibulí a vodnicí. Na jejím kraji ležela motyka s čerstvě přilepenou hlinou.

O našem příchodu se evidentně vědělo. Nízke dveře zaskřípěly. A na světlo boží vyšel stařeček jako z nějaké pohádky. Byl bos. Na sobě měl na mnoha místech zalátanou košili z pytloviny. Gatě z téhož materiálu, také samá záplata. Nepěstěný plnovous. Rozcuchané vlasy. Vylekaný a mimořádně soustředěný pohled. A váhání. Stařík na nás mlčky zíral a přešlapoval z nohy na nohu, jako by země byla najednou horká k nevydržení. I my jsme mlčeli. Tak jsme vydrželi asi minutu. Bylo třeba nějak začít rozhovor. A tak jsem řekla:

„Dobrý den, dědo! Přišli jsme k vám na návštěvu...“

Stařík neodpověděl hned. Přešlápl si, rozhlédl se, dotkl se rukou řemínku na stěně a pak jsme konečně uslyšeli jeho tichý, nesmělý hlas:

„Inu pojd'te dál, když už jste přišli...“

Stařec otevřel dveře a my jsme se ocitli v zatuchlém, lepkavém přítmí. Znovu se rozhostilo tíživé ticho, které ale náhle přeťal vzlykot a hořekování. Až teď jsme spatřili siluety dvou žen. Jedna z nich se hystericky třásla a modlila se: „To je za naše hříchy, za naše hříchy...“ Druhá se držela kůlu podpírajícího prohnutý stropní nosník a pomalu se po něm sunula k zemi. Světlo z okénka dopadlo na její rozšířené a k smrti vyděšené oči a my jsme pochopili, že musíme co nejrychleji ven. Stařík vyšel za námi a taktéž ve značných rozpacích nám řekl, že jsou to jeho dvě dcery.

Abychom dali našim novým známým čas trochu se vzpamatovat, rozdělali jsme kousek stranou oheň a vytáhli nějaké jídlo.

Poustečna, pohled shora

Asi za půl hodiny se zpod stříšky chýše přiblížily k ohništi tři postavy – starý muž a jeho dvě dcery. Po hysterii už nebylo ani památky – ve tvářích se jim zračila bázeň a neskrývaná zvědavost.

Pohoštění v podobě konzerv, chleba a čaje rozhodně odmítli se slovy: ‚To my nesmíme!‘ Na kamenné ohniště vedle chýše postavili kotlík s bramborami omytými v potoce, přikryli nádobu plochým kamenem a čekali. Na otázku, jestli někdy jedli chleba, stařík odpověděl: ‚To já jedl. Ony však ne. Ani chléb nikdy neviděly.‘

Dcery byly oblečeny stejně jako stařec do podomácku tkané konopné pytloviny. Pytlovitý byl ostatně i střih veškerého ošacení: díry pro hlavu, šňůry v pase. A všude záplaty.

Rozhovor zpočátku dost vázl. A to nejen kvůli ostychu a rozpakům. Dcerám jsme rozuměli velice špatně. V jejich řeči se vyskytovala spousta archaických slov, jejichž význam jsme spíš hádali. Jejich mluva byl také dost svérázná – přidušený recitativ s nosovou výslovností. Když sestry mluvily spolu, jejich hlasy připomínaly tlumené vrkání.

K večeru už seznamování pokročilo tak daleko, že jsme věděli, že stařec se jmenuje Karp Osipovič a jeho dcery Natalja a Agafja. Příjmením Lykovovi.

Mladší Agafja v průběhu hovoru náhle hrdě prohlásila, že umí číst. Požádala otce o dovolení, zmizela jako blesk v chýši a vrátila se s těžkou začouzenou knihou. Otevřela si ji na klíně a zpěvavým hlasem, stejným, jakým mluvila, přečetla modlitbu. Pak položila knihu do klína Natalje, jako by chtěla ukázat, že sestra

Rodina Lykovových žila v této chýši třicet pět let

to umí přečíst taky. Poté všichni chvíli významně mlčeli. Bylo znát, že umění číst si tito lidé cenili velmi vysoko a bylo jejich dost možná největší pýchou.

„A ty umíš číst?“ zeptala se mě Agafja. Všichni tři napjatě čekali, co odpovím. Řekla jsem, že umím číst i psát. Připadlo nám, že to starce i obě sestry poněkud zklamalo – zjevně měli za to, že umění číst a psát je nějakým výjimečným darem. Nicméně umění je umění a mě odteď brali jako sobě rovnou.

Děda nicméně ještě považoval za nutné se mě zeptat, jestli jsem děvče. „Podle hlasu i jinak – řeklo by se děvče, ale ty šaty...“ To pobavilo nejen mě, ale i mé tři společníky, kteří Karpu Osipoviči vysvětlili, že kromě toho, že umím číst a psát, jsem i vedoucí celé skupiny.

„Nevyzpytatelné jsou tvé cesty, Hospodine!“ pro-
nesl stařík a pokřičoval se. I jeho dcery se začaly
modlit.

Modlitbami naši noví známí přerušovali i náš ná-
sledný dlouhý rozhovor. Otázek byly na obou stranách
spousty. A tak došlo i na otázku, která pro nás byla
tou nejzásadnější: Jak se tihle lidé ocitli tak daleko od
civilizace? Stařec, aniž by ztrácel ostražitost, řekl, že
se svou ženou opustili lidskou společnost na příkaz
Boží. „Se světem my žít nesmíme...“

Dary, které jsme přinesli – kus plátna, nitě, jehly,
rybářské háčky –, byly okamžitě s díky přijaty. Sestry
si vyměňovaly pohledy, hladily látku rukama a zkou-
maly ji proti světlu.

Tím naše první setkání skončilo. Loučili jsme se už
skoro jako přátelé. A my jsme nabyli dojmu, že v téhle
lesní chatrči budeme napříště vítáni.“

Lze pochopit zvědavost čtyř mladých lidí, kteří zčista-
jasna narazili na střípek takřka „fossilního“ života. Kaž-
dý volný den, kdy to jen počasí dovolilo, pospíchali ke
skrýši v tajze. „Mysleli jsme, že o osudu těchhle pous-
tevníků, kteří v nás budili zvědavost, údiv i lítost záro-
veň, už víme všechno, když vtom se ukázalo, že se ješ-
tě neznáme se všemi členy rodiny.“

Při čtvrté nebo páté návštěvě geologové nezastihli
v chaloupce pána domu. Sestry na jejich vyptávání od-
povídaly vyhýbavě: „Brzy přijde.“ Stařec opravdu při-
šel, jenže ne sám. Zjevil se na pěšině v doprovodu
dvou dalších mužů. V rukou měli hole. Oděv opět ten-
týž – zalátaná pytlovina. Bosí. Vousatí. Nebyli už nej-

mladší, ačkoli bylo těžko říct, kolik jim asi tak mohlo být. Oba se dívali zvědavě a ostražitě. Od starce už o návštěvách lidí v jejich úkrytu nepochybně věděli. Byli na setkání připraveni. A přesto se jeden z nich při pohledu na osobu, která vzbouzela jejich zvědavost ze všech nejvíc, neudržel. Ten, co šel první, se k druhému otočil se zvoláním: „Dmitriji, děvče! Děvče tu stojí!“ Stařec své společníky umravnil. A představil je jako své syny.

„To je můj nejstarší, Savin. A tohle Dmitrij, ten se narodil zde...“

Při představování bratři stáli, byli mírně shrbení a opírali se o své hole. Jak se ukázalo, z nějakého důvodu bydleli odděleně od zbytku rodiny. Jejich chýše se zahrádkou a sklepem stála asi šest kilometrů daleko, kousek od řeky. Byla to jakási mužská „pobočka“ rodinného sídla. Obě chýše spojovala stezka vedoucí tajgou, po níž se chodilo sem a tam téměř každý den.

Stezku začali používat i geologové. Galina Pismenskaja vzpomíná: „Přátelství bylo upřímné a oboustranné. Přesto jsme si nedělali plané naděje, že ‚poustevníci‘ přijmou pozvání do našeho základního tábora, který se nacházel asi patnáct kilometrů po proudu řeky. Až příliš často jsme od nich slyšeli větu: ‚To my nesmíme.‘ Jaké bylo ale naše překvapení, když se jednou u našich stanů zjevil rovnou celý zástup. V čele sám stařec a za ním ‚dětičky‘ – Dmitrij, Natalja, Agafja, Savin. Stařec ve vysoké čepici z kůže kabara, synové v pytlovinových čapkách. Všech pět oblečených v pytlovině. Naboso. V rukou hole. Na zádech na popruzích

Tři členové Lykovovy rodiny při jedné z prvních návštěv geologů.

pytle s brambory a cedrovými oříšky,⁴ které nám přinesli jako dary...

Všichni se s námi dali do čilého hovoru. Ale jedli opět zvlášť: ‚Vaše jídlo my nesmíme!‘ Usadili se opodál pod borovicí, rozvázali pytle a začali žvýkat bram-

⁴ Cedrové oříšky (кедровые орехи) jsou semena borovice sibiřské (сосна сибирская кедровая), v ruštině běžně označované jako cedr (кедр). Tento druh však nelze zaměňovat s cedrem v českém botanickém názvosloví (ten se na Sibíři nevyskytuje). Cedrové oříšky jsou tak blízké příbuzné piniovým oříškům, které se však získávají ze středomořských druhů borovice. V zájmu zachování jazykového koloritu bude v textu pro borovici sibiřskou jako botanický druh i nadále užíváno označení *cedr* – pozn. překl.

borový ,chléb‘, na pohled černější než země u Abakanu, a zapíjet ho vodou z kalíšků z březové kůry. Pak schroustali pár oříšků – a dali se do modlení.

Ve stanu, který jsme jim přidělili, naši hosté dlouho zkoumali rozkládací lehátka a přejížděli po nich dlaněmi. Dmitrij si na lůžko nesvlečený lehl. Savin si netroufl. Sedl si vedle postele a v téže pozici také spal. Později jsem se dozvěděla, že byl zvyklý spát vsedě i v jejich chýši: ,Tak je to Bohu milejší.‘

Prakticky založená hlava rodiny dlouho mnula v ruce cíp stanu. Stařík zkoušel plátno natáhnout a obdivně mlaskal: ,Ohó, dobrá, pevná! Z té by byly gatě, ty by se neobnosily...“

V září, když už byly holé vršky hor pod sněhem, na-dešel čas, kdy měli geologové odlétat. Zašli tedy k lesním chaloupkám, aby se rozloučili. „A co takhle jet s námi?“ řeklo napůl v žertu „děvče-vedoucí“, „usadíte se, kde budete chtít, chalupu vám pomůžeme postavit, zařídíte si tam zahrádku...“

„Ne, to my nesmíme!“ začalo všech pět křičet naráz a mávali při tom horlivě rukama. „To my nesmíme!“ prohlásil rezolutně stařec.

Odlétající vrtulník udělal dvě kolečka nad horou se „zahrádkou“. U kupy vykopaných brambor tam stálo s tvářemi obrácenými vzhůru pět bosých lidí. Nemávali, nehýbali se. Jen jeden z oněch pěti padl na kolena – modlil se.

„Ve světě“ vyprávění geologů o jejich nálezů v tajze pochopitelně vyvolalo spoustu spekulací, domněnek a dohadů. Co je to za lidi? Starousedlíci z okolí řeky Abakan byli přesvědčeni, že jsou to starověrečtí Ker-

První setkání s geology

žaci,⁵ jací se tady objevovali i dřív. Povídalo se ale také, že se do tajgy ve dvacátých letech uchýlil bělogvardějský poručík, který měl snad zabít svého staršího bratra a utéct s jeho ženou. Mluvílo se i o letech třicátých: „To se tady děly všelijaké věci...“

Nikolaj Ustinovič Žuravljov se zčásti pracovně, zčásti ze svého vášnivého zájmu o vše neobvyklé rozhodl, že se do tohohle koutu tajgy vypraví. A povedlo

⁵ Keržaci (кержаки) – etnicko-náboženská skupina starověrců původně z oblasti Nižného Novgorodu, kteří posléze hromadně přesídlovali na Sibiř. Později se tímto slovem často označovali všichni starověrci bez rozdílu – pozn. překl.

se mu to. S loveckým průvodcem a policejním seržan-tem z okresního města Taštyp se dostal až k „zahrádce“ v tajze a našel stejný obrázek, jaký byl popsán výše. Pětice lidí tam stále žila ve dvou chýších v přesvědčení, že právě takhle by měli „praví křesťané“ žít.

Příchozí byli přijati s velkou dávkou ostražitosti. Přesto se jim podařilo zjistit, že se jedná o rodinu starověrců, která odešla do tajgy ve třicátých letech.

Starému Karpu Osipoviči Lykovovi bylo 83 let, nejstaršímu synovi Savinovi 56, Natalje 46, Dmitriji 40 a nejmladší Agafje 38.

Jejich bydlení a život celkově byl extrémně nuzný. Modlení, čtení bohoslužebných knih a regulérní boj o přežití v takřka pravěkých podmínkách.

Příchozím žádné otázky nekladli. Vyprávění o sou-dobém životě a nejdůležitějších událostech v něm „poslouchali jako Mart’ani“.

Nikolaj Ustinovič byl u Lykovových necelý den. Dozvěděl se toto: Geologové, nyní už z rozšířené pracovní skupiny, k nim chodí poměrně často. Jedni z pochopitelné zvědavosti, jiní proto, aby „staroušům“ pomohli se stavbou nové chalupy nebo kopáním brambor. Lykovovi také občas zajdou do jejich tábora. Chodí stále bosí, nicméně v jejich šatníku přibýlo leccos darované- ho. Stařík si oblíbil plstěný klobouk s úzkou krempou, jeho dcery zase nosí šátky tmavé barvy. Savin s Dmitrijem vyměnili podomácku tkané kalhoty za ušité z látky na stany...

* * *

Vyprávění Nikolaje Ustinoviče bylo sice zajímavé, nicméně nastolilo spoustu otázek, na něž sám vypravěč nemohl poskytnout úplnou odpověď. Ne zcela jasná byla třeba cesta rodiny Lykovových až k onomu extrémnímu bodu v podobě úniku od civilizace. Bylo by nadmíru zajímavé sledovat na příkladu konkrétních lidí následky církevního rozkolu, o němž toho bylo svého času tolik napsáno. Ovšem zásadnější než náboženské otázky pro mě byla jiná otázka: Jak celou tu dobu žili?

Jak mohli lidé vůbec přežít v divočině, a to nikoli v tropech plných banánů, nýbrž v sibiřské tajze po pás ve sněhu a v mrazech pod minus třicet? Jídlo, oblečení, vybavení domácnosti, oheň, svícení, údržba zahrady, boj s nemocemi, počítání času – jak to všechno dělali, jaké úsilí a dovednosti si to od nich žádalo? Netáhlo je to zpátky k lidem? A jak vnímají okolní svět nejmladší Lykovovi, pro které byla tajga rodištěm? Jaký měli vztah s otcem a matkou nebo spolu navzájem? Co věděli o tajze a jejích obyvatelích? Jak si představují „světský život“? Věděli přece, že takový život někde existuje. Mohli o něm mít jakési ponětí už třeba jen díky letadlům přelétávajícím nad jejich hlavami.

A neméně důležitá věc: je tu také otázka sexuality, pud zachování rodu. Jak mohli matka s otcem, kteří věděli, co je to láska, své děti připravit o tenhle radostný prožitek, darovaný samotným životem všemu tvorstvu? A konečně – setkání s lidmi. Pro ty nejmladší to byl bezpochyby šok. Co Lykovovým přineslo – radost či snad zármutek z toho, že jejich tajemství bylo odhaleno? A dalších, podobně znepokojivých a záhadných aspektů života v odloučení tu byly spousty.

Zatímco jsme s Nikolajem Ustinovičem seděli v moskevském hotelu, vypsali jsme si na papír celý sloupec otázek. A řekli jsme si, že jakmile přijde léto a onen zapadlý kraj bude přístupný pro expedici, Lykovovy navštívíme.

Onen kraj

Ted' když sedím nad papíry ve svém bytě kousek od Moskvy s elektrinou, telefonem a televizí, na jejíž obrazovce se čtyři muži a jedna žena vznášejí ve stavu beztlíže a s úsměvy na tvářích posílají pozdravy na Zemi, mi všechno, co jsem viděl letos v červenci, připadá neskutečné. Takhle nějak se člověk obvykle rozpomíná na dlouhý živý sen. Jenže to všechno se stalo! Předemnou leží čtyři popsané notesy s rozpitými cestíčkami od dešťových kapek, borovým jehličím a komáry rozmáznutými mezi stránkami. A tady mapa s vyznačenou trasou. A konečně – nastříhaný a do obálek roztríděný fotografický film s jeho barevnou přesvědčivostí, kterou lidská paměť postrádá a která je schopna přivést zpět k životu všechny detaily naší výpravy.

* * *

Přejed'te na mapě pohledem střed Sibiře, prostor kolem řeky Jenisej. Tenhle kraj, oficiálně zvaný Krasnojarský, zahrnuje mnoho vegetačních pásem. Na jihu, tam, kde se do Jeniseje vlévá Abakan, se melounům nebo rajčatům nedaří o nic hůř než v astrachaňských stepích. Někdy se o téhle oblasti mluví jako o „Sibiřské Itálii“. Na